

Social- och hälsovårdsutskottet

Statsrådets redogörelse om EU-politiken

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om EU-politiken (SRR 7/2020 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande till stora utskottet. Tidsfrist: 31.5.2021.

Sakkunniga

Utskottet har hört (distanskontakt)

- specialsakkunnig i EU-ärenden Ville Korhonen, statsrådets kansli
- specialsakkunnig Elisa Palminen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Sari Vuorinen, social- och hälsovårdsministeriet
- professor Meri Koivusalo, Tammerfors universitet
- utredningschef Maria Vaalavuo, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- specialsakkunnig Aleksii Kalenius, SOSTE Finlands social och hälsa rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Social- och hälsovårdsutskottet välkomnar att det allmänna målet för Finlands EU-politik enligt redogörelsen är en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar europeisk union. EU har förbundit sig till att genomföra Parisavtalet och FN:s mål för hållbar utveckling (Agenda 2030). Enligt redogörelsen har Finland som mål att fortsätta med åtgärder genom vilka EU kan byggas upp till världens mest konkurrenskraftiga och socialt sett mest inkluderande klimatneutrala ekonomi.

Social- och hälsovårdsutskottet lämnade utlåtanden om tidigare redogörelser för EU-politiken åren 2009 och 2013 (ShUU 10/2009 rd och ShUU 12/2013 rd). I dem noterade utskottet särskilt att de utmaningar som den bosättningsbaserade sociala tryggheten innebär hade åsidosatts i redogörelserna. Den viktigaste frågan när det gäller EU-politiken är ur social- och hälsovårdsutskottets synpunkt hur Finlands skattefinansierade system för social trygghet och service, som erbjuder universella tjänster och socialskyddsförmåner, ska kunna bevaras och dess hållbarhet tryggas, när ändringar av systemet måste göras punktvis och i samband med den övriga utvecklingen av

Utlåtande ShUU 11/2021 rd

inremarknadslagstiftningen i stället för med utgångspunkt i landets egna förutsättningar och behov. Utskottet konstaterar att man inte heller i den aktuella redogörelsen tar itu med de utmaningar som den bosättningsbaserade sociala tryggheten innebär.

EU:s sociala dimension

Den del av redogörelsen som har störst betydelse med tanke på social- och hälsovårdsutskottets ansvarsområde gäller den sociala dimensionen, ett rättvist arbetsliv och en verkningsfull hälso- politik.

Utskottet välkomnar att utvecklingen av den sociala dimensionen är ett viktigt prioriterat område för EU. Enligt redogörelsen är målet att utveckla den allmänna välfärden i unionen och minska skillnaderna i levnadsstandard genom att minska fattigdom och ojämlikhet. Den sociala dimensionen lyfts fram i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som utskottet behandlar som en del av statsrådets utredning om kommissionens meddelande (E 59/2016 rd).

Utskottet instämmer i redogörelsens uppfattning att det vid utvecklandet av den sociala dimensionen är viktigt att beakta mångfalden i de olika medlemsstaternas system. Medlemsländerna har ordnat sin social-, sysselsättnings-, hälso- och utbildningspolitik på olika sätt och enligt olika principer. Utskottet anser det vara viktigt att social- och hälsovårdspolitiken samt social- och hälsovårdssystemen, däribland pensionssystemet, i första hand hör till den nationella behörigheten, men stöder i linje med redogörelsen stärkandet av den sociala dimensionen och en modern minimireglering av de sociala rättigheterna och arbetslivet och ett effektivare genomförande av dem på unionsnivå. Utskottet anser att främjandet av medborgarnas välfärd och arbetsförmåga och stärkandet av den sociala dimensionen på europeisk nivå stöder unionens ekonomiska utveckling och konkurrenskraft. Den nordiska välfärdsmodellen har också mycket att bidra med till EU:s sociala dimension.

Utskottet noterar att redogörelsen visserligen starkt lyfter fram främjandet av den sociala dimensionen, men ändå beskrivs innehållet i och metoderna för den sociala dimensionen ytligt. Utskottet anser att uppnåendet av effektiva resultat förutsätter att det konkreta innehållet i EU:s sociala dimension och Finlands mål för den förtydligas jämfört med nuläget.

Välfärdsekonomin

Enligt redogörelsen beaktas välfärdsekonomin i EU-samarbetet. Det är enligt utskottet positivt att Finland aktivt främjar ett tänkesätt där satsningar på medborgarnas välfärd ses som en faktor som stöder hållbar ekonomisk tillväxt. På lång sikt ökar satsningarna på välfärd människornas funktionsförmåga, kompetens och arbetsförmåga, och därigenom också den ekonomiska utvecklingen och konkurrenskraften. Coronapandemin har i allt högre grad synliggjort kopplingen mellan miljöproblem och hälsa, och i förlängningen också sambandet med den ekonomiska utvecklingen.

Utskottet noterar dock att välfärdsekonomin i redogörelsen i första hand ses som ett verktyg för hållbar ekonomisk tillväxt. Utskottet anser att en ökning av medborgarnas välfärd, hälsa och arbetsförmåga visserligen har en väsentlig inverkan på den ekonomiska utvecklingen, men de är

Utlåtande ShUU 11/2021 rd

också mål som är viktiga i sig. Utskottet anser att de positiva effekterna av främjandet av välfärden på välfärden och ekonomin bör identifieras bättre än för närvarande i EU-politiken. Likaså bör målen för främjandet av välfärden, vid sidan av främjandet av en hållbar ekonomi och klimatmålen, lyftas fram starkare som en del av riktlinjerna för den inre marknaden och handelspolitiken.

Beredskap inför hot mot hälsan

I redogörelsen konstateras det att covid-19-pandemin har utmanat EU:s verksamhetsmiljö och dess centrala utgångspunkter. Den fria rörligheten är en av EU:s grundläggande friheter och en väsentlig del av den inre marknads funktion, men bekämpningen av pandemin har krävt inskränkningar i rörligheten. Utskottet anser att Finland bör sträva efter att främja gemensamma europeiska metoder för att främja fri rörlighet under pandemin. Ett exempel på detta är kommissionens förslag i mars 2021 om ett digitalt grönt intyg som ska underlätta medborgarnas fria rörlighet inom EU under covid-19-pandemin. Målet är att det digitala gröna intyget godkänns i alla medlemsländer, varvid de nuvarande nationella begränsningarna kan hävas på ett samordnat sätt.

Utskottet omfattar redogörelsens uppfattning att EU:s förmåga att reagera på och förbereda sig för gränsöverskridande hot mot människors hälsa måste stärkas. Utskottet har behandlat bekämpningen av gränsöverskridande hälsorisker och stärkandet av krisberedskapen vid Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar ECDC och Europeiska läkemedelsmyndigheten EMA som en del av regelverket om Europeiska hälsounionen (ShUU 5/2021 rd, ShUU 6/2021 rd, ShUU 7/2021 rd). Utskottet anser det vara bra att man i redogörelsen lyfter fram vikten av ett mångsidigt samarbete på EU-nivå när det gäller att bekämpa hälsorisker. I en global kris som covid-19-pandemin anser utskottet att EU har bättre möjligheter att skydda befolkningens hälsa och ekonomi än de enskilda länderna. Utskottet erkänner till exempel den viktiga roll som Europeiska läkemedelsmyndigheten spelar när det gäller att bedöma säkerheten och effektiviteten hos coronavirusvacciner. Utskottet lyfter dock fram att det har förekommit utmaningar i samband med den gemensamma upphandlingen av vacciner. Utskottet noterar att alla medlemsstater inte har köpt vacciner enbart genom den gemensamma upphandlingen.

Utskottet betonar dock i likhet med redogörelsen att bekämpningen av hälsorisker visserligen bör samordnas på EU-nivå, men ordnandet av hälso-tjänster ska även i fortsättningen höra till medlemsstaternas behörighet. EU:s hälsopolitik stöder och kompletterar de nationella åtgärderna. Genom samarbete mellan medlemsländerna inom hälso- och sjukvården kan man till exempel stärka funktionsförmågan och hälsosäkerheten inom hälso- och sjukvården i Europa. Några exempel på detta är samarbetet vid behandlingen av försäljningstillstånd för läkemedel och vid bedömningen av hälso- och sjukvårdsteknik.

Utskottet anser liksom redogörelsen att betydelsen av att utveckla försörjningsberedskapen har accentuerats i och med coronakrisen. Utskottet framhåller att EU i fortsättningen måste övervaka tillgången till kritiska läkemedel, medicintekniska produkter och utrustning bättre också under normala förhållanden. Utskottet instämmer i det redogörelsen säger om att EU:s mekanism för gemensam upphandling bör utvecklas så att medlemsländerna inte konkurrerar om samma resurser sinsemellan. Möjligheten till nationell kritisk upphandling bör dock bevaras.

Utlåtande ShUU 11/2021 rd

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att stora utskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 5.5.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Kim Berg sd
medlem Anna-Kaisa Ikonen saml
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Noora Koponen gröna
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd (delvis)
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Hanna Sarkkinen vänst
medlem Heidi Viljanen sd
medlem Sofia Virta gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.

Utlåtande ShUU 11/2021 rd Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

Allmänt

Statsrådets EU-redogörelse baserar sig på regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering och följer i stor utsträckning riktlinjerna och prioriteringarna i regeringsprogrammet. Redogörelsen ger avsiktligt statsrådet ett så brett eget spelrum som möjligt i ledningen av EU-politiken.

Dessutom är redogörelsen mycket teknisk, vilket innebär att den avsiktligt ger statsrådet ett så brett eget spelrum som möjligt i ledningen av EU-politiken. Det är också problematiskt att redogörelsen inte skapar en tydlig grund för behandlingen av EU-politikens alternativ. På det allmänna planet omfattar redogörelsen nästan allt och gör det mycket svårt att se i vilka frågor den nuvarande regeringen faktiskt skulle ha strävat efter att få sin röst hörd i EU. Av redogörelsen framgår inte vilka konkreta prioriteringar regeringen har eller vilka frågor Finland driver i EU.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att redogörelsen också borde ha gett en mer heltäckande konsekvensbedömning av återhämtningsfondens konsekvenser och EU:s integrationsutveckling. Det räcker inte längre med ett omnämnande av återhämtningspaketets engångskaraktär och att det gäller en enskild företeelse. På basis av redogörelsen uppstår det en uppfattning om att Finland inte alls har någon självständig EU-politik, utan endast reagerar på andras initiativ och anpassar sig till dem. Det finns skäl att misstänka att återhämtningspaketet kommer att ge upphov till en ny strategi som kommer att användas på nytt i samband med nästa kris.

I många frågor har Finland valt att till varje pris framstå som en mönsterelev i EU. Till skillnad från de övriga medlemsländerna strävar Finland inte efter att lyfta fram det nationella intresset, utan i stället för att bevaka sina intressen strävar Finland efter kompromisser också när Finland ur ett nationellt perspektiv skulle klara sig bättre utan att EU blandar sig i. Dessutom har det ofta föreskrivits nationella bestämmelser som är striktare än minimikraven i EU-lagstiftningen. Det är motiverat att fråga sig på vilket sätt det ligger i vårt lands intresse att föreskriva om sådana nationella tilläggskrav. Ett konkret exempel är klimatåtgärderna och den så kallade gröna omställningen, som konkret har inneburit att industrier, jobb och skatteinkomster samt den välfärd dessa skapar flyr från Finland till utlandet, när Finland strävar efter att bli koldioxidneutralt snabbare än EU:s målnivå förutsätter. Förlusten av jobb och skatteinkomster kommer att ha både direkta och indirekta negativa konsekvenser för välfärdsstaten och finansieringen av social- och hälsovårdssystemet, vilket ger utslag på såväl individnivå som samhällsnivå. I redogörelsen nämns som mål att främja EU:s konkurrenskraft, men på nationell nivå verkar främjandet av konkurrenskraften helt ha glömts bort.

EU:s sociala dimension

Ur Finlands synvinkel kan harmoniseringen av den sociala tryggheten och social- och hälsovårdstjänsterna på EU-nivå mycket väl innebära försämringar jämfört med den nuvarande nivån. Dess-

Utlåtande ShUU 11/2021 rd Avvikande mening

utom blir den bosättningsbaserade sociala tryggheten, som avviker från systemen i andra EU-länder, mycket dyr och utgör ett incitament för utnyttjande av systemet genom social migration, eftersom en utlänning som kommer till Finland inte förutsätts ha någon arbetshistoria i Finland som villkor för att få tillträde till systemet för social trygghet. I utlåtandet konstateras det att redogörelsen inte tar itu med dessa utmaningar. Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att en utredning och lösning av problemen som gäller bosättningsbaserad social trygghet bör stå högst upp på regeringens prioritetlista.

Kampen mot fattigdom på EU-nivå bör grunda sig på skapande av produktivt arbete i medlemsstaterna och skapande av välfärd genom skatteintäkter, inte på transfereringar mellan medlemsstaterna. Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att regering efter regering har försummat att bevaka Finlands intressen genom att inte kräva att de medlemsstater som är nettomottagare vidtar åtgärder för att sanera sin ekonomi, effektivisera sin skatteuppbörd och utrota den omfattande korruptionen. Inom EU finns det ett stort problem med fripassagerare. Att det har fått fortsätta beror delvis på Finlands tandlöshet i förhandlingarna, och det försvagar både välfärden och konkurrenskraften på unionsnivå.

Beredskap inför hot mot hälsan

Sannfinländarnas utskottsgrupp påpekar att EU har varit förhållandevis långsamt jämfört med andra industriländer när det gäller att godkänna vacciner mot covid-19 och att inleda vaccinationer. Många länder utanför EU, såsom Israel, Storbritannien, Förenta staterna, Bahrain, Chile och Serbien, har lyckats vaccinera befolkningen snabbare än EU-länderna. I många länder utanför EU har dessutom flera vacciner godkänts för försäljning på marknaden. Det är därför motiverat att fråga sig om EU:s förfarande för godkännande av vacciner har grundat sig på vaccinationssäkerheten eller om det också har funnits ett tvivelaktigt politiskt motiv.

Avslutningsvis

Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar mycket starkt att beslutsfattandet om social- och hälsovårdspolitiken även i framtiden måste behållas i medlemsländerna. Finland bör betona subsidiaritetsprincipen, det vill säga den egna nationella lagstiftningen som det primära medlet för avgöranden och tillåta ny reglering endast i frågor där det uttryckligen krävs internationellt samarbete för att lösa dem. Det innebär dock inte att Finland ska underlåta att åtgärda problem i sin egen lagstiftning bland annat i fråga om bosättningsbaserad social trygghet.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att Europeiska unionens viktigaste uppgift bör vara att förena medlemsstaternas ekonomiska intressen och därigenom upprätthålla freden och samarbetet mellan nationerna, och EU bör därför i första hand betraktas som en frihandelsunion. I övriga frågor måste nationalstaternas beslutanderätt bevaras. Till exempel det nya återhämtningsinstrumentet förändrar dock på ett avgörande sätt den ekonomiska och monetära unionen och påskyndar integrationen. Det bör noteras att återhämtningsmekanismen i den offentliga debatten på EU-nivå ses som början på en permanent fiskal union, inte som en engångsåtgärd och exceptionell krisåtgärd som den finska regeringen anser den vara. I statsrådets redogörelse borde man tydligt ha intagit en negativ ståndpunkt till denna federala utveckling. Dessutom borde man i statsrådets redogörelse kritiskt ha bedömt problemen med förfarandet för gemensam upphandling av covid-

Utlåtande ShUU 11/2021 rd
Avvikande mening

19-vaccin samt orsakerna till att vaccinationstakten i EU-länderna är långsammare och att tillgången på vacciner är sämre i synnerhet jämfört med Förenta staterna och Storbritannien.

Sammantaget anser vi att det nu, om någonsin, är dags att föra en kritisk debatt om EU:s framtid och i synnerhet om i vilken form EU bäst skulle betjäna Finland och finländarna. Finland bör ha en tydlig vision om vad vi vill ha av EU och vad priset är.

Avvikande mening

Vi anför

att stora utskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors 5.5.2021

Arja Juvonen saf
Kaisa Juuso saf
Minna Reijonen saf